

EXCURSIO

A

SANT CUGAT DEL VALLÈS

DESCRIPCIÓ TOPOGRÀFICA-PINTORESCA.

2 JUNY 1878.

Reunits en las escalas de la Seu á las 5 del mati del día 2 de Juny de 1878: los Srs. Garcia (president), Bordas, Torras y 'l que subscriu, y passat á buscar á son domicili lo Sr. Mariezcurrena que ab sa máquina fotogràfica havia d'acompanyarnos, partirem. Lo fresch oreig de la matinada, que mes viu se feya sentir, nos feu comprendre que 'ns trobavam ja fora de Barcelona. Atravessada Gracia en tota sa extensió y arribats á la hermosa carretera que uneix Sarriá ab Horta, ben tost trencarem á la esquerra y 'ns trobarem en la carretera provincial de S. Cugat. Carretera pesada tant al anar com al tornar, puix encara que 'l desnivell *entre la Capital y S. Cugat no es molt considerable*, lo haver volgut escursar lo camí, ha fet que la carretera tingue de costejar las estribacions del Tibidabo, y que 's

mantingue en una y altre vessant una pesada devallada de 5 y 6 per cent. Afegeixis á n' aixó los molts perills que pels carruatges hi ha, ja que á pesar de l'estimbát que es lo camí, anant á ma dreta y principalment quan travessa la carretera una torrentera, en que per evitar los va-y-vens s'ha recorregut al terraplé, ab prou feynas hi ha en tota sa extensió uns quants guarda-rodas pera prevenir qualsevol desgracia, y 's veurá lo digne que 's faria de gran aplaudiment l' Excma. Diputació provincial si, atenant á tot aixó, fés ab eixa carretera lo que s'ha fet ab la que de la estació de Monistrol va á Monserrat, tan semblant á n' aquesta, y en la que han desaparecut tots los perills, gracias á una paret d' un metre próximament d' alsada que s'ha construít en los llochs mes estimbats. Mes sembla que la Naturallesa pera apartar la vista del viatjador de semblants perills, ofereix á sas miradas sos mes encantadors y somrisents panoramas: ja es lo placivol poblet de S. Genís de posició sumament pintoresca, ab sas quatre casas rodejadas de frescos horts que respiran per tot la calma y la tranquilitat mes perfectas, senyorejadas per la petita iglesia, ab son campanaret que armonisa 'l conjunt y li dona l' apacible aspecte que presentan tants y tants poblets de nostra aymada Catalunya; ja es la vall d'Ebrón ab son arrunat convent, qual aspecte causa indignació al recort dels tristos días de venjansa, mort y destrucció per que passen los pobles, quan oblidant propis interessos, se fan arma de vils intencions y cobdicias. Y si cansat lo viatjant s'atura, y per un moviment lo mes natural se gira, com per darse compte del camí recorregut, sempre hi ha la obertura de duas montanyas que mostra un tros ó altre, sempre encantador, del hermosíssim pla de Barce-

lona; pero ahont puja de punt aixó, ahont pot admirarse en tota sa magnificencia 'l pla, es al arribar á l' últim revolt de la pujada, allí ahont s' ofereix al caminant lo mes gran perill, allí ahont s' obra 'l mes espantós abisme á sos peus, que si se n' adona recula horroritzat; allí també, y com per amagar risch tan inmens, ofereix la Naturalesa la mes grandiosa vista que darse pugui. Figureu-vos á la dreta una gran ciutat mitj tapada per las montanyas que tant aprop teniu y coberta per la encalmada boyreta que senyoreja tot lloch que siga empori de la industria y del treball humá, extenentse cap á la esquerra una magnifica, encar que reduida planura, per ahont campejan casas y poblets que mes que casas semblan aplechs de blancas colometas que juguetejan tranquilas per entre 'l vert herbam d' un prat eternal, y mes enllá veyeu aqueix pla tallat de sopte per montanyas de conrehuadas vessants que demostran que als mes perillosos llochs s' arrisca l' home, per treurer de la ingrata terra lo necessari pa de cada día; extense eix delitós paisatge per sos extrems y se n' entra pel mitj, com per rebrer en sos brassos la blanca escuma ab que festeja á la terra lo plácit Mediterrá y que li envia per las blavencas onas que van á morir, besant joguineras las dauradas arenas, ó estrellantse, estrepitosas, en las rocas de la sonrisenta costa. ¡Quí no s' admira davant de tanta grandiositat!

Proseguirem nostre camí: llavors la carretera, fins á Sant Cugat, es una baixada continua per entre ombrívols boscos que impregnan de son rehinós alé l' aire que 's respira; frescas ombres y fréstechs paisatges caracterisan aqueixa part del camí, oferintse de tant en tant, segons las sinuositats de la carretera, grandiosas vistas: ja del deliciós

pla del Vallés ab sas industriosas Sabadell y Tarrassa, senyorejat 'pel característich S. Llorens del Munt; ja de la preciosa conca del Llobregat amparada per la perla de las montanyas, la sacrosanta Montserrat.

Arribats á Sant Cugat á las vuyt, prompte se 'ns presentaren los Srs. Ciuró, Ambrós, y Amenedo que pel dret habian tambe fet cap, y mentres nos arreglavan l' esmorsá, visitarem per primera volta 'l monastir, á fi de fernos cárrrech de quins punts de vista eran los que mes convenían *al fi y efecte de nostra expedició. No seré jo certament qui m' imposi lo treball de descriure lo cúmulo de riquesas arquitectónicas y arqueológicas que la joya de Sant Cugat conté, ni de fervos una ressenya històrica de las moltas é importants peripecias perque ha passat lo monastir, y no ho faré, en primer lloch per que mas forsas no son peratant, y segonament perque ja ho feu en molta part lo Secretari d' altre excursió que aqueixa meteixa Associació feu á Sant Cugat. Me circunseriuré donchs senzillament á fer una descripció de nostres travalls.*

Desseguida d' haber esmorsat nos trasladarem ab la màquina fotogràfica al Claustre, y allí prenguerem una vista del ángul format per las galerias de ponent y mitjdia, vista preciosa que agradá molt á tots y deixá complerts los bons desitjos del Sr. Mariezcurrena. Anarem desseguida per trauren una del ábside, la que 's feu immediatament, perque la llum ja no donaba com convenia sobre las negrencas parets, y com mes temps hauria passat pitjor.

Aquí tinguerem de descansar un rato, perque lo sol no queya prou be encara sobre la portada del temple, ni 's presentaba be tampoch en la galeria Nort del Claustre, de las que debíam trauren probas, á mes de que lo Sr. Rector

no 'ns havia dat cita fins á la una per ensenyarnos las preciositats que enclou lo temple y la rectoria. Aprofitarem donchs alguns lo temps, per visitar lo campanar, mentres los altres se quedaban al Claustre per guardar las caixas fotogríficas. Tot pujant al campanar tinguerem ocasió de notar la deplorable profanació que habían sofert las voltas ojivals del rengle d' altars de la dreta del temple, essent tapadas per altres de mes baixas d' un gust totalment barroch de mal género, que es lo que campeja en tots los altars, principalment en un d' ells tant ple de daurats y coloraina, que lluny d' inspirar veneració, fa riure. De dalt del campanar se domina completament á S. Cugat y sos alrededores, pero res presentan de particular las vistas que d' allí s' oviran, habent ja parlat de las que poden apreciarse tot devallant la costa del Tibidabo que mira á Sant Cugat. Al baixar poguerem traure ja la vista de la fatxada, y mentres los Sres. Mariezcurrena y García quedaban fent la proba de la galeria Nort del claustre, los demás senyors nos trasladarem á la rectoría, ahont trobarem lo senyor Rector, nomenat mossen Pau, lo predicador que aquell dia havia anat á Sant Cugat, lo Pare Villarrubias, y un altre Sr., tots tan amables, que 's captaren desseguida nostres simpatías, acompanyantnos per tot arreu, dantnos tota mena d' explicacions y demanantnos nostre parer sobre 'l valor d' algunas cosas que al pas trobarem y sobre si convenia ó no conservarlas. Nos ensenyaren primer de tot en la rectoría la cadira abacial, silló forrat de domás carmesí, ab motlluras dauradas, que en lo meu concepte res tenen de notable. Passarem despres á veure lo retaule de la mort de S. Madi, y allí feu constar lo Sr. Bordas lo seu parer, de que lo camp d' aytal retaule no ha sigut pas

fet de la meteixa ma que las figuras y potser ni en la meteixa época, atés lo descuydat del dibuix y la falta completa de perspectiva, opinió que obligaria á que no 's pogués tenir la major confiansa en l' aspecte gēneral que fa creure tindria lo monastir en la época en que foren pintadas las figuras. Baixarem desseguida una escala estreta que condueix á la iglesia, y allí tinguerem ocasió d' admirar las moltas bellesas que conté, y de varias de las quals doná ja compte á la Associació lo Sr. Canibell en sa memoria sobre la excursió feta en altre temps á Sant Cugat. Parlaré donchs sols de las cosas que nosaltres tinguerem ocasió de poguer veure y de que no 'n parlá lo senyor Canibell.

En lo tercer altar á la esquerra 's veu lo retaule d' una Verge, de preciosa fesomia, encar que de descuidats ropatges: nos cridá la atenció aytal imatge, y lo P. Villarrubias, de l' ordre Benedictina, nos digué que una imatge parescuda 's troba en tots los temples de dita ordre, puix se conta que 'ls primers monjos trobaren en una paret de Roma una molt ben feta Mare de Deu, coneguda ab lo nom de *Madona de S. Benedetto*, la que trasladaren á la cripta de l' *Especo de Subiaco* y de allí se n' han tret reproduccions pera tots los monastirs benedictins, essent objecte de particular veneració.

Al costat de la tomba del abat Othon se trobava un quadro sense cristall, ahont hi havia en un pergami escrit l' epitafi-biografia de dit abat, fentse malbé d' una manera deplorable y faltant ja poch pera que fos ilegible; lo Sr. Bordas demaná al Sr. Rector prevenís una perdua total d' aytal important document, fentlo retirar de la acció destructora de la intemperie, á lo que accedí desseguida lo Reverent d'

una manera que l' honra, y arrencant immediatament lo quadro de son lloch lo Sr. Bordas meteix.

Nos *acompanyaren* á la sagristia ahont *poguerem* admirar, entre altres cosas, una magnífica cornucopia pintada d' una manera excelent. Consta de dos cossos: en lo superior, mes petit, está pintada la Anunciació de Ntra. Senyora, y en l' inferior, lo quadro de la mort de nostre Redemptor, ab las figuras de S. Joan y la Magdalena, conservantse 'ls colors d' una manera tal que sembla pintat del dia abans y presentant la particularitat d' esser la creu en forma de T majúscula que 's com diuhen alguns era la creu ahont morí Jesucrist. Vist aixó, fetas recomanacions al senyor Rector sobre la conservació d' algunes descuidadas joyas, y despres de renovarnos los mil y un oferiments que 'ns havian fet los ja dits reverents, nos retirarem á dinar, puix eran ja mes de las duas, y á las quatre marxava la *tartana* que devia retornarnos á Barcelona, lo que verificarem despres de dinar, arribant á eixa á dos quarts de set del vespre. Essent feta la jornada pel meteix camí que la anada, res vos diré de lo pintoresch del trajecte haventho ja fet al comensament.

Abans d' acabar me permetiré donarvos noticia d' un pensament felís proposat, per no sé qui, al Sr. Rector y que aqueix pensa portar á cap, aixís com d' un abús que sembla mentida no s' hage corretgit, encar que crech ho hauría ja fet la primera autoritat civil de la Provincia, á no haversi interposat negocis, tal volta de menys importancia, pero que requereixen una atenció mes immediata.

Serveix actualment de capella del Sagrament la antiga tomba del monastir, un gran aposento rectangular, ab una

especie d'alcoba ahont hi ha l' altar y ab bastanta llum, y disseminats per la iglesia, sagristia y habitacions del Sr. Rector, se troban un bon nombre de quadros que forman una colecció, qual objecte es la vida de S. Medí y de qual mérit no poguerem fernos carrech per estar tots penjats á molta alsada y plens de pols. Ara be, 's tracta de traslladar la capella del Sagrãment á lloch mes propi y de convertir la tomba en una galeria de dits quadros, degudament netejats y restaurats. Crech que de ferse aixó 's prestaria un bon servey á las arts catalanas, evitant la perdua, per dessidia, de la ja dita colecció.

L' abús que vull denunciavros, y de que 'm feu sabedor lo Sr. Villarrubias, es lo seguent. Quan se prengueren de mans del Sr. Rector las claus del claustre y demés dependencias de la part desguarnida del antich Monastir, lo Govern, feu entrega de ditas claus al Ajuntament de la Vila y li encarregá la conservació y restauració, en quant se pogués, del Monastir, donantli uns camps y horts de darrera de la iglesia, pera que destinés íntegro á dit efecte lo rédit que donessen. Se diu que l' Ajuntament ne treu 160 \$ cada any d' arrendament, y aqueixa es la hora que no s' ha gastat un quarto pera apuntalar una sola pedra. Encara mes: l' Ajuntament ha instalat allí la escola municipal, y la quitxalla á cops de pedras ha acabat de rómprer los poch capitells que havían deixat sencers los estols de infanteria y de caballeria que van ser allotjats en lo claustre en la última guerra civil. Sembla mentida que 's tingue en tan poch la gran vúlva de tan riquíssimas joyas arquitectónicas. Crech que valdría la pena de ferse quant se pogués per evitar aytals profanacions y pera posar aturador á semblants abusos.

S' ha proposat d' algun temps á n' aqueixa part establir allí un convent de monjas d' énsenyansa que 's cuidarian de mantenir y arreglar en quant poguessin tantas bellesas, *evitant aixis s' acabés de perdre tot.* Lo Sr. Governador havia d' anar á Sant Cugat lo dia de Pasqua pera jutjar eixa cuestió sobre 'l terreno, mes com he dit ja, interessos d' importancia han allargat tan necessaria visita.

Poso punt aquí, demanant pera aqueixa acta tota vostra benevolencia, ja que pera correspondre com se deu al honor que m' feu lo Sr. President de nomenarme secretari de la excursió, acceptí eix càrrech verament superior á mas forsas, privantvos de saborejar descripcions y bellesas literarias que plomas mes ben trempadas que la meva haurian pogut oferirvos.

Barcelona 1.er de Juliol de 1878.

E. SUNYOL.
